

KLIMA- OG ENERGIPLAN FOR SØNDRE LAND KOMMUNE 2019-28

Merknadsbehandling av innspill etter høring og offentlig ettersyn

REGIONALE MYNDIGHETER	INNSPILL OG MERKNADER	KOMMUNENS OPPFØLGING I PLANEN
Bane Nor	Positivt med fokus på klimatilpasninger siden Bane NOR er opptatt av utfordringer tilknyttet overvann.	Tas til orientering
Fylkesmannen i Oppland	Peker på enkelte presiseringer og opprettinger som kan bedre planen	Følges opp i planen på områder som ikke medfører full ombrekking av plandokumentet
	Positiv til mye av planen, etterlyser ytterligere konkretisering av tiltak	Tas delvis til følge, men det er lagt opp til at planen skal være mulig å gjennomføre og være godt forankret vedr. konkrete tiltak.
	Nærmere beskrivelse av oppfølging og rapportering i planen for å sikre at målsettingene nås, eks. gjennom årsmeldingen. Det bør angis tidspunkt for planlagt gjennomføring der det er mulig.	Følges opp i planen i nytt tiltak Kap.14.8 pkt.2 der rapportering i kommunens årsmelding legges inn. Tidspunkt for planlagt gjennomføring vurderes nærmere og tas inn i Kap.14 Handlingsplan og tiltak
	Savner beskrivelse av medvirkning fra politikere, skole, næringsliv, innbyggere som skissert i planprogrammet	Følges opp i planen Kap. 2.3
Norges Vassdrag- og energidirektorat (NVE)	Peker på nettselskapenes plikt til å utarbeide energiutredninger etter «Energiovens forskrift om energiutredninger» og avholde energiutredningsmøte annet hvert år der også kommunene deltar. Kommunen oppfordres til å involvere seg i denne prosessen.	Følges opp i planen Kap.6.2
	Peker på bygningseiers plikt til energimerking av bygninger/boliger ved nybygg, salg eller utleie og energiattest for større yrkesbygg. Dessuten energivurdering av større anlegg fyrt med fossilt brensel eller større klimaanlegg.	Er allerede omtalt i planen for kommunens egen bygningsmasse Kap.4.3. I tillegg kan innbyggerne informeres på kommunens hjemmeside med lenke til www.energimerking.no Dette er også gitt omtale i Kap.6.1
	Viser til veiledere og stortingsmeldinger vedr. klimatilpasning. Anbefaler kommunen en føre-var-holdning i sin arealplanlegging som tar hensyn til farene	Følges opp med presiseringer i planen vedr. klimatilpasning Kap.9 (er i gang med både stikkrennekartlegging og faresonekartlegging av utvalgte områder og overvannshåndtering vurderes i alle reguleringsplaner) og Kap.10
Oppland fylkeskommune	Positiv til planarbeidet og forslaget som styringsdokument for kommunen. Anbefaler å ta med tidsrammer og kostnader i	Tas delvis til følge. Kostnadsberegning av tiltak har tidsmessig ikke vært prioritert inn i planen, må tas i forbindelse med årlig

	handlingsdelen.	budsjettprosess. Tidsrammer ivaretas gjennom tidfesting av de fleste konkrete tiltak.
Statens vegvesen, Plan og trafikk Oppland	Statens vegvesen her ingen kommentar til planen.	Tas til orientering
ORGANISASJONER/ NÆRINGS LIV		
Horisont Miljøpark IKS	Presiserer nærmere avfallshåndtering av landbruksplast kap. 4.7 Det opplyses om gledelig økning av glass og metall fra husholdningene etter innføring av sortering av dette. Det opplyses om at transporten ved innsamling skje ved bruk av biogass i stedet for diesel, produsert ved Lillehammer fra innsamlet matavfall i regionen. Det utnyttes også deponigass fra avfall ved Dalborgmarka	Tas til følge gjennom opprettinger og tilføyninger
Søndre Land Jeger- og fiskerforening	Peker på en rekke forhold de er enige med planen. Foreslår at kommunen er restriktiv til motorisert ferdsel i utmark og peker på muligheter for EL-motorer. Spredt bolig- og hyttebygging bør unngås. Ønsker kvalitetskontroll ved registrering av nedgravde oljetanker	Planen endres ikke etter høringsuttalelsen grunnet: Kommunen er i utgangspunktet restriktiv vedr. tillatelser til motorisert ferdsel. Det er heller ingen snøscooterløype i kommunen. Det aller vesentligste av ny bolig- og hyttebygging foregår i dag og framover i konsentrerte felt etter reguleringsplanprosess. Det er ikke realistisk å gjennomføre kvalitetskontroll av alle nedgravde oljetanker da dette medfører trykk-undersøkelse. Kommunen har heller ingen oversikt over eksisterende oljetanker.
Naturvernforbundet i Gjøvik-Toten-Land	Roser deler av planen. Peker på en rekke forslag for bedring av oppbygningen av planen og på feil i tallmateriale	Opprettinger er gjort, men ikke endret oppbygning i planen
	Mener kommunens mål om 20% reduksjon av utslipp (Kap.11) er for lite ambisiøst.	Nasjonalt klimamål er 40% reduksjon i utslipp av klimagasser i 2030. Klimaplanen for Søndre Land har forsøkt å legge seg på en realistisk måloppnåelse. Dessuten er enkelte større utslippskilder nasjonalt av mindre betydning i Søndre Land. (eks. oljeutvinning og sjøtransport).
	Planen er for svak vedr. konkretisering av reelle tiltak, frister for når tiltakene skal være gjennomført og estimerer for effekten av tiltakene	Tidspunkt for gjennomføring tas inn. Effekten av tiltakene er ikke utredet og heller ikke mulig ressursmessig å prioritere dette denne gang.
	Ønsker klimatilpasning/ROS plassert som vedlegg og ikke i selve planen	Tas ikke til følge. Det er ønsket av regionale myndigheter å ta inn klimatilpasning i klimaplaner. Vi har gjort relativt lite ut av

		dette og prioritert klimagassutslipp siden klimatilpasning berøres i annet planverk/prosjekter i kommunen (overordnet ROS/beredskapsplan, prosjekt med stikkrennekartlegging og faresonekartlegging flom/skred)
Søndre Land Bondelag	Lokalt bondelag har innhentet tilbakemelding fra Næringspolitisk avdeling i Norges Bondelag. Det pekes på tiltak i rapport fra partssammensatt arbeidsgruppe 2016	Tiltak i rapport fra partssammensatt utvalg er for en del mindre aktuelle i Søndre Land. Det legges inn tiltak i planen om at det årlig berøres klimatiltak i Landbruksfaglig rådgivende utvalg i Søndre Land (Kap.14.3).
	Det pekes på agronomiske tiltak som vil gjøre landbruket mer klimarobust og statlige virkemidler som vil stimulere til gode klimatiltak i jordbruket. Samt at klimakalkulator på gårdsnivå forventes i løpet av 2019	Tas til følge gjennom at landbruksretta tiltak tas opp til diskusjon med Landbruksrådgivende utvalg årlig, dette avklarer hva organisasjonene, kommunen og rådgivningstjenester kan samarbeide om av tiltak. (Kap.14.3)
	Foreslår samarbeid med andre kommuner om KLIMASATS-prosjekt som både reduserer klimautslipp fra jordbruket og samtidig øker verdiskapningen innenfor bioøkonomien	Tas opp og vurderes i kommunens landbruksfaglige nettverk. Se Kap. 14.3 og nytt tiltak Kap.14.8 pkt.7
	Foreslår at de kommunale virksomhetene bør etterspørre lokal sesongbasert mat.	Nytt punkt lagt inn i Kap.14.8 pkt.5. Kommunen er bundet av innkjøpsavtaler, men det er tema for tiden hvorvidt innkjøpsenheten i Gjøvikregionen i større grad kan legge til rette for å velge lokale produsenter i framtiden.
ANDRE		
Søndre Land SV	Har nye forslag til planens hovedmål, foreslår en kortversjon med utgangspunkt i Søndre Land	Det er ikke ressurser for større omgjøring av planen, noe som også vil resultere i at planen må ut på ny høring før vedtak. Planen slik den foreligger er også i tråd med vedtatt planprogram, nye hovedmål er derfor ikke aktuelt.
	Lister opp en rekke nye tiltak i handlingsdelen: <u>Kommunal bygningsmasse:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Utrede og gjennomføre effektstyring i større bygg - Fase ut fyrkjele på Hovli og Fryal/ungd.skolen - Installere solceller/solfanger ved rehab. av skoler/barnehager - Bygges minst ett kommunalt bygg med utslippsfri byggeplass - Søke Klimasats om bruk av massivtre på Hovlitunet 	Noen tiltak som foreslås ligger allerede i planen eller er under gjennomføring, en rekke nye forslag tas til følge. Noen forslag er for ambisiøse til at det er gjennomførbart i en liten administrasjon uten egen klimapådriver. <u>Kommunal bygningsmasse:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Oljekjel på Fryal/SLUS planlegges ombygd til bio-olje, på Hovli vil den utgå med ny utbygging - Planlegges først å vurdere/installere solcelle på eldresenteret, så vil dette gi erfaring for senere byggeprosjekt

	<ul style="list-style-type: none"> - En kommunal bygning bli Miljøfyrtårn pr. år <p><u>Teknisk drift:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Gatelys og lysløyper skal benytte LED-pærer - All belysning i kommunale bygg skal benytte LED-pærer - Alle kommunale bygg/virksomheter skal kildesortere eget avfall - Det skal stilles krav om effektive systemer som sikrer og dokumenterer kontroll med og sporbarhet for avfall for Horisont IKS og andre renovasjonsselskap <p><u>Skogbruk:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Utarbeiding av klimavennlig skogbruksplan for kommuneskogen, søke støtte fra Klimasats - Grøftede myrer i kommunal skog restaureres, bidrar til redusert flom og lagring av karbon <p><u>Jordbruk:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Prioritere SMIL-søknader som hindrer avrenning - Stimulere til grasdyrking på flomutsatte arealer - Stimulere til fangdammer og åpning av bekker - Mer samarbeid med nabokommuner om miljøtiltak i jordbruket 	<ul style="list-style-type: none"> - Krav til utslippsfri byggeplass lite aktuelt i en kommune som får svært få tilbud ved utlyste oppdrag. Det skal benyttes veileder for utslippsfrie byggeplasser. - Klimasats-søknader er ivarettatt i nytt tiltak punkt 7 i Kap.14.8 - Miljøfyrtårn er lagt inn i planen med realistisk omfang i forhold til ressurser <p><u>Teknisk drift:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Rutine i dag for utskiftning av lyspærer/armatur og nyinstallasjoner er basert på LED-lys. Dette gjelder også nye gatelys (eks. Hov sentrum). - God kildesortering i husholdningene i Søndre Land, derved også kommunale boliger. Øvrige kommunale bygg: Papp/papir, miljøfarlig avfall, El-materiell, restavfall til sortering hos renovasjonsselskapet. Sorteringsgraden er vurdert som tilfredsstillende <p><u>Skogbruk:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Dagens skogbruksplan følges opp med skogplanting/tettere planting m.m. Aktuelle områder for klimasats-søknader gjøres fortløpende (nytt punkt 7 i kap.14.8) - Våtmarkssenteret har prosjekter vedr. tilbakeføring av grøftede myrer. Samarbeid her kan vurderes. <p><u>Jordbruk:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Miljøtilskudd bruktes allerede i dag for å hindre avrenning prioriteres allerede - Det er lite flomutsatt dyrka mark i kommunen, flomveier finnes over dyrka mark og åpne stikkrenner er viktigste tiltak her så ikke flomvann tar utilsikta veier. Grunneiere oppfordres til å etterse stikkrenner under veger m.m. Kommunen har gjennomført prosjekt i 2018 for kartlegging av stikkrenner. - Fangdammer/åpne bekker kan søkes om SMIL-midler til. I SLK er det vært mest fokus på gårdsdammer. Tiltaket
--	---	---

	<p><u>Annet:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Fortette eksisterende by og tettstedområder, redusere utbygging av LNF-områder. Nullvisjon for nedbygging av jord- og skogbruksarealer - Arbeide for nullvekst i personbiltransporten, tilrettelegge for gange, sykkel og kollektiv. 	<p>er mer brukt i områder med mer problemer med næringsrik avrenning</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samarbeider allerede i landbruksfaglig nettverk. Rådgivningstjenesten i landbruket bidrar også til miljøfaglig rådgivning og den enkelte gårdbruker har ansvar for kvalitetssikring av driften. <p><u>Annet:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Fortetting gjennomføres allerede i arealplanlegging, det legges også nye utbyggingsområder fortrinnsvis på ikke dyrka/dyrkbare arealer. Utfordringen er enkelte sentrumsnære arealer. Jordvernensynet står i dag sterkt. - Nullvekst i personbiltransport har kommunen begrensa virkemidler for å oppnå, derimot tilrettelegging for gange, sykkel og kollektiv arbeides det allerede med gjennom planarbeid, trafiksikkerhetsplan og uttalelser vedr. kollektivtilbudet fra Opplands trafikk/fylkeskommunen.
	Det ønskes å stryke deler av kap.4.5.1 som omhandler mer lauvskog på uproduktive restarealer.	Tas ikke til følge siden tiltaket som foreslått i planen vil ha større karbonbindende effekt
	Det ønskes ikke gjødsling av skog	Tas ikke til følge siden tiltaket har klimaeffekt og det gis allerede tilskudd til dette fra sentrale myndigheter
	Det ønskes i større grad å finne fram til prosjekter, omtalt i planen, som det kan søkes om KLIMASATS-midler til og oppfordres til samarbeid med Våtmarksenteret.	Det vil vurderes fortløpende gode prosjekter å søke om Klimasats midler. Nytt tiltak lagt inn i Kap. 14.8 pkt.7. Det er søkt og gitt støtte til et El-sykkel prosjekt i samarbeid med Nordre Land og Våtmarksenteret i 2018.
	Ansatte i kommunen oppfordres til kildesortering, miljøvennlige arbeidsreiser, redusere matsvinn, innkjøp av økologiske matvarer og etisk merka produkter samt bruk av lokale varer. Det ønskes vektning 30% på klima- og miljø ved alle anskaffelser.	Tas til følge gjennom nytt foreslått tiltak innenfor matsvinn etc. Kap.14.8 pkt.5 Vektning 30% ved alle anskaffelser på klima/miljø er frarådet fra innkjøpsenheten i Gjøvikregionen. Derimot står kommunen fritt til å legge inn kravspesifikasjon som ivaretar miljø- og klima.
Kommuneoverlegen i Søndre Land	Savner folkehelseperspektivet i klimaplanen og viser til nasjonal føring der folkehelseperspektivet skal være vurdert og synliggjort i alle planer.	Folkehelseperspektivet er tatt inn i planen Kap.1 og som nytt punkt i handlingsplanen Kap.14.7 pkt.1
	Viser til overvåknings- og varslingstjeneste for luftkvalitet der	Anskaffelse av lokal målestasjon vurderes på et senere tidspunkt

	kommuneoverlegen er kontaktperson	og legges eventuelt inn i handlingsplanen ved revisjon.
	Det pekes på bedre presiseringer vedr. Valdresbanen og forslag til opprettinger og presiseringer vedr. brenne-retningslinjene i kommunen	Det meste tas til følge
	Ønsker nytt punkt vedr. folkehelse og holdningsskapende arbeid i kap.14	Tas til følge i handlingsplanen Kap.14.7 pkt.1
Anette Sand, privat innspill	Planen bør ha med et punkt om informasjon ut om klimavennlig isolering av både gamle og litt nye hus.	Tas til følge i handlingsplanen, samarbeide med Randsfjordmuseene og Fortidsminneforeningen